

Na 2021 rok przypada 700-lecie przymierza Wielkiego Księcia Litewskiego Giedymina z Tatarami, zatem, by upamiętnić i podkreślić wkład Tatarów w historię i kulturę Litwy, Sejm Republiki Litewskiej ogłosił rok 2021 rokiem historii i kultury Tatarów na Litwie.

W związku z tym wydarzeniem, 9–11 września br. w murach Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wileńskiego odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Tatars in the History and Culture of Lithuania from the 14th to the 21st Centuries: the Latest Researches”. Organizatorem przedsięwzięcia był Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wileńskiego we współpracy z Wydziałem Historycznym Uniwersytetu Wileńskiego, Centrum Badań Kitabistycznych UMK, Ministerstwem Kultury Litwy, Presidency for Turks Abroad and Related Communities, Instytutem Języka Litewskiego, Instytutem Polskim w Wilnie, Ambasadą Turcji w Wilnie, Ambasadą Polski w Wilnie oraz ze Społecznością Tatarską Okręgu Wileńskiego. Spiritus movens całego przedsięwzięcia była Pani doc. dr Galina Miškinienė.

Obrady otworzyło przemówienie JM Rektora Uniwersytetu Wileńskiego Rimvydasa Petrauskasa. Po nim głos zabrali kolejno: Minister Kultury Litwy Simonas Kairys, Ambasador Turcji na Litwie Gökhan Turan, Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej na Litwie Urszula Doroszevska, Dziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wileńskiego Inesa Šeškauskienė i prof. Czesław Łapicz z Centrum Badań Kitabistycznych UMK. Po słowach powitania, w galerii biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego, otwarto wystawę, opracowaną przez Muzułmański Związek Religijny w RP i Muzeum Podlaskie w Białymstoku pn. „Tradition and Contemporaneity of Tatars – the Polish Muslims”. Celem wystawy jest przybliżenie historii Tatarów od schyłku XIV wieku do czasów współczesnych. Ekspozycja poświęcona jest aspektom religijnym (cmentarzom, księgom, modlitewnikom etc.), militarnym (udział Tatarów w bitwach i wojnach u boku Polaków), społecznym i kulturalnym (życie Tatarów w okresie międzywojennym, powstanie Muzułmańskiego Związku Religijnego RP) i dziejom Tatarów po II wojnie światowej.

Po obejrzeniu wystawy uczestnicy konferencji zostali zaproszeni na sesję plenarną, prowadzoną przez Galinę Miškinienė i Grigorijusa Potašenkę. Dotyczyła ona historii, kultury i religii Tatarów. Głównymi mówcami konferencji byli: prof. Tamara Bairašauskaitė (Instytut Historii Litwy) z referatem dotyczącym autorstwa XVII-wiecznego *Alfurkanu tatarskiego*, prof. Joanna Kulwicka-Kamińska i prof. Czesław Łapicz (Centrum Badań Kitabistycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu), których wystąpienie dotyczyło metodologii datowania rękopisów Tatarów Wielkiego Księstwa Litewskiego oraz dr Vladyslav Hrybovskiy z referatem zatytułowanym „Tatars on the Steppe Borderland of the Grand Duchy of Lithuania and the Crimean Khanate in the First Half of the 16th Century”. Wystąpienia w sekcjach tematycznych koncentrowały się również wokół historii, kultury i religii mniejszości turkijskich na ziemiach Słowian, a prelegenci szczegółowo omawiali historię Tatarów zamieszkujących m.in. Polskę, Litwę

i Białoruś, wskazywali problem tożsamości i postrzegania tatarskiej grupy etnicznej przez inne społeczności. Przybliżali również kwestie dotyczące najważniejszej dla muzułmanów księgi – Koranu. W przerwach między obradami uczestnicy konferencji mieli okazję spróbować specjałów kuchni regionalnej, przygotowywanych przez Tatarów z „Totoriškas skonis”.

Pierwszy dzień konferencji zakończył się koncertem sopranistki Juliji Karaliūnaitė i występami zespołów folklorystycznych: „Ilsu” z dyrektorem artystycznym Almirą Parmaksizoglu i koncertmistrzem Liutaurasem Milišauskasem oraz „Lakmė”, kierowanym przez Arvydasa Kveglisa i Jekaterinę Rodionovą, znanych artystów kultywujących pamięć o tatarskiej twórczości muzycznej i tanecznej. Uczestnicy konferencji mieli okazję usłyszeć piękne wykonania pieśni tatarskich.

Drugi dzień obrad podzielony był na cztery sekcje tematyczne dotyczące kultury i tradycji, języka i literatury oraz życia społeczności tatarskiej i jej rzemiosła. Przedstawiano tu również sylwetki i twórczość wybitnych Tatarów. W poszczególnych sesjach wystąpili prof. Marek Dziekan, doc. dr Galina Galina Miškinienė, prof. Sergejus Teminas, prof. Izabela Kończak, prof. Ała Kozhinova, prof. Diliara Usmanova i szereg innych znakomitych prelegentów z wielu krajów Europy i Azji. Obrady trwały do późnych godzin wieczornych. Wzięło w nich udział 39 prelegentów z ponad 30 ośrodków naukowych. Ze względu na to, że konferencja miała charakter hybrydowy, tj. obrady odbywały się stacjonarnie i online – uczestniczyło w nich ponad 100 osób.

Naukowe wysokiej rangi wydarzenie zostało zwieńczone wyjazdem do Kiejdan i Subortowicz, gdzie odbyło się spotkanie ze wspólnotą tatarską, poprzedzone zwiedzaniem muzeum znanego litewskiego pisarza i filologa Vincasa Krėvė-Mickevičiausa. Dla uczestników wyprawy szczególnie ciekawe było spotkanie z miejscowymi Tatarami, które rozpoczęto modlitwą prowadzoną przez imama tej wspólnoty. W trakcie spotkania zaprezentowano film o społeczności Tatarów na Litwie oraz najnowszą książkę pt. „Origins of a Lithuanian Tatar Museum: From One in Inter-War Vilnius to the Subartony's Museum”, opracowaną przez doc. dr. Galina Miškinienė i przedstawicieli miejscowej społeczności tatarskiej.

Maria Woźniak

Joanna Kulwicka-Kamińska

Centrum Badań Kitabistycznych UMK